

Tomasz Dąbrowski

"Prawo spółdzielcze", Henryk Cioch, Warszawa 2011 : [recenzja]

Rocznik Samorządowy 2, 182-186

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Tomasz Dąbrowski, recenzja: Henryk Cioch, *Prawo spółdzielcze*,
Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, ss. 677, „Rocznik
Samorządowy” 2013, tom 2, ISSN: 2300-2662, ss. 182-186.**

tekst przesłany do redakcji 30 sierpnia 2013 roku, zrecenzowany 11 lutego 2014 roku,
przyjęty do druku 28 lutego 2014 roku

Już od pewnego czasu obserwuje się zmniejszone zainteresowanie problematyką prawa spółdzielczego. Kolejno należy zwrócić uwagę na likwidację wielu spółdzielni¹. Na drugim biegunie wyraźnie zarysowuje się inne zjawisko. Spółdzielnie mleczarskie, banki spółdzielcze oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe napędzają spółdzielczość w naszym kraju. Uważam więc, że istnieje zapotrzebowanie na pozycje poruszające sprawy szeroko rozumianej spółdzielczości. Tym bardziej z dużymi oczekiwaniami przyjąłem książkę znawcy prawa spółdzielczego Henryka Ciocha². Zauważyłem, że jest to pogłębiona i zaktualizowana wersja podręcznika pt., „Zarys prawa spółdzielczego” (Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007). Można nazwać ją zacysem zbioru polskiego prawa spółdzielczego w tej niszy wydawniczej.

W tym miejscu pragnę nadmienić, że w Polsce obowiązująca ustawa z dnia 16 września 1982 roku³. Prawo spółdzielcze była już ponad czterdziestokrotnie nowelizowana. Według mnie obecny akt prawny nie rozwiązuje istotnych problemów. Widać pewne braki i nieodciążenia, które należy zniwelować w możliwie szybkim czasie. Niezbędne jest uchwalenie nowej ustawy o prawie spółdzielczym dostosowanej do aktualnych wyzwań stawianych przed spółdzielczością w dobie globalizacji.

Jeśli zaś chodzi o recenzowaną pozycję, to Autor podzielił ją na: Wprowadzenie; Część I, pt. „Część ogólna prawa spółdzielczego; Część II, pt.: „Część szczegółowa prawa spółdzielczego” oraz Część III, pt.: „Akty prawne z zakresu prawa spółdzielczego”. Już od początku przykuwa uwagę czytelnika obszerniejszy wstęp, w którym podzielił się swoimi refleksjami na temat polskiego prawa spółdzielczego i prób jego ulepszenia. Historię spółdzielczości Autor omówił natomiast we wprowadzeniu. Cytował za Adamem Piechowskim, iż „prekursorem spółdzielczości na ziemiach polskich

był ks. Stanisław Staszic, który w 1816 r. powołał Hrubieszowskie Towarzystwo Rolnicze Wspólnego Ratowania się w Nieszczęściach⁴. Organizacja ta powstała 30 lat przed Roczdelskim Stowarzyszeniem Sprawiedliwych Pionierów, określanym w literaturze jako pierwsza na świecie spółdzielnia” (s. 17). Autor postawił dość śmiałą tezę, że pierwotną siedzibą spółdzielczości były ziemie polskie. We wprowadzeniu zarysował także ewolucję prawa spółdzielczego w Polsce, z uwzględnieniem miejsca spółdzielni w systemie prawa oraz stanu polskiej spółdzielczości, na przykładzie międzyresortowego raportu o stanie polskiej spółdzielczości opracowanego przy pomocy Krajowej Rady Spółdzielczej.

W części pierwszej wybranej pozycji Autor wyróżnił siedem rozdziałów. Na początku opisał problematykę osobowości prawnej spółdzielni. Na szczególne podkreślenie zasługują rozważania Henryka Ciocha przedstawione w podrozdziale 1.1 rozdziału pierwszego, dotyczące definicji spółdzielni. Słusznie zauważył on, iż obecnie obowiązująca legalna definicja wyrażona w przepisie art. 1 Prawo spółdzielcze znacząco odbiega od definicji spółdzielni przyjętej przez Międzynarodowy Kongres Spółdzielczy, który odbył się w 1995 roku w Manchesterze.

Według Autora, definicja spółdzielni w polskim prawie spółdzielczym powinna brzmieć następująco „Spółdzielnia jest dobrowolnym i samorządnym zrzeszeniem o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym nieograniczonej liczby osób, które zrzeszyły się w celu wspólnego prowadzenia działalności gospodarczej dla zaspokojenia swych dążeń i potrzeb ekonomicznych, kulturalnych i socjalnych. Spółdzielnia prowadzi także działalność społeczną na rzecz swych członków, ich rodzin oraz lokalnego środowiska społecznego” (s. 48). Takie ujęcie spółdzielni wskazuje odpowiednie jej cechy i w pełni oddaje ducha spółdzielczości. Istotne jest to, że w zaproponowanej przez Autora definicji, prowadzenie działalności niegospodarczej jest – odmiennie niż w obecnie obowiązującej definicji ustawowej – obligatoryjne. Recenzent zgadza się co do konieczności zmiany legislacyjnej art. 1 ustawy Prawo spółdzielcze.

W rozdziale pierwszym Autor odniósł się także do jednego z najbardziej problematycznych przepisów prawa spółdzielczego: art. 3,

dotyczącego majątku spółdzielni, który jest własnością spółdzielni jako osoby prawnej, a nie jej członków (zob. s. 51).

W rozdziale drugim Autor opisał organy i organizację spółdzielni. Analizował w nim obligatoryjne organy spółdzielni, takie jak: walne zgromadzenie, rada nadzorcza, zarząd i zebrania grup członkowskich.

W kolejnym rozdziale przedstawił spółdzielnię od strony finansowej. Interesujące refleksje poczynił w podrozdziale poświęconym funduszom spółdzielni. Należy podkreślić, iż zagadnienie to w praktyce spółdzielczej sprawia wiele trudności i dlatego omówienie go jest tak istotne.

Ważnym rozdziałem jest czwarty, w którym Autor opisał przekształcenia spółdzielni. Dzięki temu czytelnicy poznają różne rozwiązania stosowane w spółdzielni, tj. połączenia się spółdzielni, jak również podział spółdzielni. Rozdział ten zatytułowany jest przekształcenie spółdzielni. Zdaniem recenzenta omawiany rozdział mógłby ze względu na swój charakter nosić tytuł: „Przekształcenia prawno-organizacyjne spółdzielni”.

Rozdział piąty dotyczy likwidacji spółdzielni, a kolejny rozdział upadłości spółdzielni. W zakończeniu części pierwszej uwzględniono także organizacje spółdzielcze. W rozdziale tym zdaniem recenzenta *punctum saliens* jest podrozdział 2. poświęcony związkom rewizyjnym spółdzielni. Jak podkreślił Autor, „związki rewizyjne spółdzielni są osobami prawnymi typu korporacyjnego, działającymi w interesie swoich członków, którymi są spółdzielnie szczebla podstawowego” (s. 109). Henryk Cioch, przedstawił w tym podrozdziale także zadania związków rewizyjnych, ich tworzenie, oraz organy i organizację związków rewizyjnych. Podrozdział trzeci został zaś poświęcony związkom gospodarczym spółdzielni. Jest to instytucja słabo upowszechniona w Polsce i nieznaną w praktyce samym spółdzielcom. Rozdział ten kończą rozważania na temat Krajowego Samorządu Spółdzielczego.

W drugiej części książki wyszczególniono typy spółdzielni. Tym sposobem czytelnik otrzymuje wiedzę na temat konstrukcji prawnej różnych typów spółdzielni, takich jak: spółdzielnie rolnicze, spółdzielnie pracy, spółdzielnie mieszkaniowe, banki spółdzielcze, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, spółdzielnie socjalne, spółdzielnia europejska oraz spółdzielnie uczniowskie.

Ostatnia, trzecia część podręcznika przedstawia zbiór tekstów aktów prawnych z zakresu prawa spółdzielczego. Odnaleźć w niej można zarówno teksty ustaw spółdzielczych, jak również projekty ustaw spółdzielczych, które nie zostały uchwalone z różnych przyczyn. Należy również podkreślić, iż w obecnym czasie w Sejmie VII kadencji trwają prace nad uchwaleniem nowej ustawy prawo spółdzielcze, a także ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych⁵.

Podsumowując należy odpowiedzieć sobie na następujące pytanie, dlaczego ta książka jest bardzo dobrym podręcznikiem? Dlatego, że podręcznik powinien spełniać szczególnie jeden bardzo istotny warunek. Otóż tak naprawdę powinien prowokować i być inspiracją do myślenia. Tak właśnie jest z podręcznikiem Henryka Ciocha. Uważam też, że Autor zwięźle zebrał w nim najważniejsze zagadnienia związane ze spółdzielczością.

Pragnę więc stwierdzić, że omawiany podręcznik jest obecnie jednym z najlepszych opracowań z zakresu prawa spółdzielczego na polskim rynku wydawniczym. To swoiste kompendium wiedzy skierowane do studentów prawa i administracji, jak również aplikantów zawodów prawniczych. Uważam też, że powinien być niezbędną pozycją szczególnie dla praktyków zajmujących się prawem spółdzielczym, naukowców prowadzących badania nad prawem spółdzielczym oraz samych spółdzielców.

*

[¹] Wypada zaznaczyć, iż na dzień 28.08.2013 r. liczba polskich spółdzielni wyniosła 8 933, natomiast w roku 1998 wynosiła 15 236. Dane uzyskane z oficjalnej strony internetowej Krajowej Rady Spółdzielczej, <http://www.krs.org.pl> [dostęp 28.08.2013].

[²] Autor recenzowanej książki jest profesorem na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II (Kierownikiem I Katedry Prawa Cywilnego), a także na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (Zakład Prawa Spółdzielczego i Organizacji Spółdzielczości). Jest również Przewodniczącym Rady Naukowej Spółdzielczego Instytutu Naukowego. Był ekspertem różnych instytucji państwowych powołanych do opracowania nowej ustawy spółdzielczej. Jest ponadto promotorem prac doktorskich poświęconych problematyce prawa spółdzielczego oraz senatorem Rzeczypospolitej Polskiej.

[³] Tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 188, poz. 1848 z późn. zm.

[4] Szerzej: A. Piechowski, *Historyczny kontekst uchwalenia ustawy z 29 października 1920*, [w:] *90 lat prawa spółdzielczego*, „Biuletyn Instytutu Stefczyka” 2010 nr 5, ss. 6-20.

[5] 25 stycznia 2013 r. uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej została powołana Nadzwyczajna Komisja do rozpatrywania projektów ustaw z zakresu prawa spółdzielczego. Obecnie do Komisji skierowanych zostało osiem projektów ustaw, dotyczących prawa spółdzielczego i spółdzielni mieszkaniowych (druki sejmowe nr: 515, 816, 819, 864, 980, 1005, 1065, 1353). Zob. <http://www.sejm.gov.pl>.

Bibliography

1. Piechowski, A. (2010). Historyczny kontekst uchwalenia ustawy z 29 października 1920. *90 lat prawa spółdzielczego*, (5), 6–20.

Dr Tomasz Dąbrowski: doktor nauk prawnych, adiunkt w Wyższej Szkole Biznesu im. Bp. Jana Chrapka w Radomiu, zastępca kierownika Międzyuczelnianego Zakładu Polityki Publicznej Konsorcjum Uczelni Futurus, koordynator sieci badawczej Public Administration & Local Government Research Network. E-mail: paluch266@wp.pl.

-- -- -- --